

først give lejlighed ændres i overensstemmelse med de nye regler i straffeloven.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kap. 5 om ansvarssubjekter, pkt. 5.1.-5.6. (s. 59-73), og til bemærkningerne til § 26 i lovforslagets § 1, nr. 1. Om Justitsministeriets overvejelser henvises til pkt. 3.1. nedenfor.

2.4. Enkeltmandsvirksomheder

Straffelovrådet foreslår, at kollektivansvaret også bør gælde for visse enkeltmandsejede virksomheder. Af betænkningen fremgår det dog, at spørgsmålet har givet anledning til nogen tvivl i rådet.

På den ene side finder Straffelovrådet det klart, at det kan virke noget vilkårligt, hvis en personligt ejet virksomhed ikke kan ifalde et bødeansvar, som kan pålægges en selskabsdrevet virksomhed i samme branche og af samme størrelse og struktur.

På den anden side finder rådet det betænkeligt at sigte på en generel ligestilling af enkeltmandsvirksomheder med selskaber og andre kollektiver. Et meget stort antal virksomheder inden for landbrug, detailhandel, håndværk, liberale erhverv m.v. er af en begrænset størrelse og har en enkeltperson som den, der udfører eller leder og overvåger virksomhedens aktiviteter.

På områder som de nævnte må det efter rådets opfattelse anses for tilstrækkeligt at bygge på strafferettens almindelige princip om personligt ansvar for den, hvem en overtrædelse kan tilregnes som forsætlig eller uagtsom. En generel hjemmel for bødeansvar for virksomheden som sådan ville betyde, at der i enkeltmandsejede virksomheder i vidt omfang bestod en dobbelt risiko for strafansvar, idet der ville kunne pålægges virksomhedens ejer bødestraf – i sjældnere tilfælde frihedsstraf – sammen med et bødeansvar for virksomheden. Begge bøder måtte da udredes af den samme person.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund en mellemløsning med hensyn til strafansvaret for enkeltmandsejede virksomheder. Efter § 26, stk. 2, i rådets lovudkast skal kollektivansvaret således omfatte enkeltmandsvirksomheder, »for så vidt disse navnlig under hensyn til deres størrelse og organisation kan sidestilles med de i stk. 1 nævnte selskaber«, dvs. aktie-, anparts- og andelselskaber.

Rådet har ikke fundet at burde foreslå en mere skarp afgrænsning af de enkeltmandsvirksomheder, der skal være omfattet af bestemmelsen om kollektivansvar, f.eks. ved angivelse af en mindstegrænse for antallet af ansatte. Efter rådets forslag vil der således tilkomme domstolene en selvstændig rolle med hensyn til afgrænsningen. Dette falder godt i tråd med, at anvendelsen af denne særlige ansvarsform

principielt bør have en faktulativ karakter og kræve et konkret skøn over ansvarsudvidelsens rimelighed.

Straffelovrådet går imidlertid ud fra, at det anvendte ordvalg i § 26, stk. 2, i praksis vil gøre det muligt at skille mindre virksomheder med overskuelige ledelsesmæssige forhold fra og at indkredse de tilfælde, hvor et ansvar for virksomheden kommer i betragtning. Det sidste vil især være tilfældet med hensyn til større virksomheder med et større antal ansatte, udpræget funktionsdeling og ledere på mellemniveauer, hvor en ejer og/eller øverste leder ikke kan ventes at tage del i alle aktiviteter.

Skulle der i administrativ bødepraksis på et område vise sig en tilbøjelighed til at strække bødeforelægs praksis for vidt, f.eks. for at undgå besværet med at undersøge, hvorledes en lovovertrædelse er indtruffet, vil adgangen til domstolsprøvelse efter Straffelovrådets opfattelse give tilstrækkelig sikkerhed for en ansvarsbedømmelse i overensstemmelse med lovens intentioner.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kap. 5 om ansvarssubjekter, pkt. 5.7. (s. 73-76), og til bemærkningerne til § 26, stk. 2, i lovforslagets § 1, nr. 1.

Straffelovrådets forslag om enkeltmandsejede virksomheder skal endvidere ses i sammenhæng med rådets forslag om, at bestemmelser (bortset fra bestemmelserne i medieansvarsloven) om objektivt individualansvar – dvs. ansvar for enkeltpersoner uden skyld – ophæves. Der henvises herom til pkt. 2.7. nedenfor.

Om Justitsministeriets overvejelser vedrørende dette spørgsmål og spørgsmålet om strafansvar for enkeltmandsvirksomheder henvises til pkt. 3.2. nedenfor.

2.5. Ansvarsbetingelser

Der findes ikke i dag almindelige lovregler om, under hvilke betingelser et selskabsansvar, der har hjemmel i en særlov, bliver aktuelt. Der er i teori og praksis forskellige opfattelser heraf.

Kollektivansvaret er ofte blevet betegnet som et objektivt ansvar – et sidestykke til det objektive individualansvar, hvor en lovovertrædelse ikke kan tilregnes en person som hverken forsætlig eller uagtsom. I den forbindelse har det kunnet hævdes, at en objektivt konstateret overtrædelse inden for virksomheden er tilstrækkeligt grundlag for at pålægge denne et bødeansvar. En anden opfattelse går ud på, at der på en eller anden måde må tilføjes et skyldkrav, eventuelt således at der skal være udvist forsætligt eller uagtsomt forhold fra en eller flere til virksomheden knyttede enkeltpersoner.

Straffelovrådet finder det nødvendigt, at man ved en generel bestemmelse i straffeloven søger afklaret,